Tetőfokán a spanyol járvány

Budapesten két hét alatt 295 halott — Dr. Haasenfeld Artur egyetemi tanár nyilatkozata — Meddig tarthat a járvány? — A védekezés

A spanyol járvány pusztitása a fővárosban és a vidéken *egyformán tart.* A budapesti, a vidéki, valamint a külföldi jelentésekből kiderül, hogy a lakosság nagy része majdnem mindenütt beteg, nagyon sokan kiállották már a veszedelmes háborus nyavalyát, s azok, kiket eddig megkimélt, aggódva várják, mikor csap le rájuk. Majdnem minden házban fekszik egy-egy spanyol beteg. Ez az *első nagy-nagy járvány, melyet a háboru hozott a nyakunkra,* s bár becéző szóval csak náthának nevezzük, semmi okunk sincs, hogy ne vegyük épp olyan komolyan, mint a többi járványos betegséget, a vérhast, a hagymázt, vagy a kolerát. Azok a statisztikai adatok, melyek kezünk közé kerülnek, arra intenek, hogy épp oly óvatossággal és gonddal kell a betegség gyógyitásához és leküzdéséhez látnunk, mint a többi ijesztőbb nevü kóroknál.

Az orvosok kora hajnaltól késő éjszakáig munkában vannak, egyik villamosról a másikra ugrálnak, állandóan csörömpöl a telefonjuk és uj és uj betegekhez hivják őket. Már megtörténtek az intézkedések, hogy a katonaságnál lévő orvosok *szabadságot kapjanak,* de még mindig *nincs elég járművük.* Követeljük, hogy a lakosság érdekében azonnal foglalják le legalább az *autotaxikat* és bocsássák az orvosok rendelkezésére.

Lázas munka folyik az *összes budapesti gyógyszertárakban.* A gyógyszertárak kis márványasztalkáin emeletesen, egymás fölött állanak a különböző porok, dobozok, üvegek, melyek mind a *spanyol nátha ellen szólnak.*

Maga a közönség, bár a járvány már nem uj, teljesen tájékozatlan és vagy *tulságosan fél tőle, vagy egyáltalán semmibe se veszi, ami egyforma nagy baj.*

Ezen a helyen orvosi véleményeket közlünk és egyben tájékoztatjuk a közönséget, hogy tulajdonképpen mi a spanyol betegség és *milyen módon lehet ellene védekezni?*

Ma délelőtt fölkerestük dr. *Hasenfeld* Artur egyetemi magántanárt, törzsorvost, aki mint a Szent István kórház belgyógyászati főorvosa, az osztályán a járvány kitörése óta rengeteg beteget kezelt s megkértük őt, számoljon be a spanyol járványról tett tapasztalatairól.

(A repülő influenza)

— A spanyol betegség — mondotta — *kétségtelenül influenza.* Most már azt kérdezhetnők, miért van az, hogy az emberiség az influenzával *szemben annyira járatlan,* mert hozzátehetem, hogy az összes influenza-járványok, melyek pedig gyakoriak voltak, mindig valami nagy meglepetést hoztak az emberiségnek. Az influenzát, mint betegséget, 1740-ben vették először észre. Azt lehet azonban mondani: *az influenza minden évszázadban megjelent,* végigszáguldott a világon és pusztított mindenütt. A többi járványos és fertőző betegségek megjelenésétől főképp abban különbözik, hogy *nagy időközökben bukkan fel,* ugy hogy az egyik nemzedék nem emlékszik a másik nemzedéknek a tapasztalataira és valami *novum*-mal áll szemben. Végtelenül gyorsan terjed, nemcsak egyes városokban és országokban, hanem ugyszólván az egész földtekén végig söpör. *Az influenza-járvány valósággal repül.* Hogy ma egyszerre birta le az egész világot, annak a modern közlekedési eszközöknek a tökéletessége az oka. Nem is egy *epidémiá*-val, hanem egy *pandémiá*-val van dolgunk.

— Az influenza bacillusát *Pfeiffer* fedezte fel 1890-ben, akkor majdnem minden influenzás betegnél ki lehetett mutatni, a mai járvány alkalmával is sikerült ezt sok esetben — de hozzá kell tenni — nem minden esetben. Az osztályomon fekvő sok beteg véréből nemcsak influenza-bacillusokat lehetett kitenyészteni, de más bacillusokat is, *streptococcus-okat,* genny-bacillusokat, amelyek arra mutatnak, hogy egyéb fertőzésekkel is szembenállunk.

(Meddig tarthat a járvány?)

— Mik a kilátások? Az ilyen járványoknál rendesen az szokott történni, hogy a lakosságnak egy jó része — negyven, vagy hetven százaléka — megfertőződik, kiállja a bajt és a járvány lecsökken, bizonyos helyeken még jelentkezik, de már elszigetelten, a *pandémiából epidémia* válik, a baktériumok elvesztik az életképességüket, a virulenciájukat, nincs is kit megtámadniok és a járvány lassanként megszünik. Ugy látszik, a járvány most van a tetőfokán s várhatjuk, hogy csökkenni fog. Azok tudniillik, akik kiállták, bizonyos tekintetben sértetlenséget, immunitást nyertek. Bizonyára igen sokan vannak a járvány alkalmával is, kik *lábon huzzák végig a betegséget,* tele vannak baktériumokkal, a vérük azonban kellő időben kellő mennyiségü *ellenmérget termel* és igy észre se veszik, hogy tulestek rajta. Valójában azonban ők is megbetegedtek és sértetlenséget szereztek. Én, aki állandóan sulyos spanyolbetegek közt dolgozom, mindeddig nem betegedtem meg, ugy látszik a fehér vérsejtjeim szorgalmasan dolgoznak..

(A sulyos esetek)

— Arra vonatkozóan, hogy ez az influenza-járványt mi különbözteti meg az eddigiektől, azt felelhetem, hogy ez a régi járványokkal ellentétben, melyek főképp *az öregebb embereket pusztitották — sajnos — a fiatal emberek közül szedi az áldozatait, a 15-től 35 éves korig.* Ezuttal sulyosabb eseteket is látni. Az esetek zöme azonban *enyhe lefolyásu.* Felemlitették a lapok, hogy a spanyol betegség főképpen a nőket támadja meg. Ma például a Szent István-kórházba *csupa női beteget hoztak.* Erre vonatkozólag azonban azt felelhetjük, hogy a mi tapasztalataink főképpen a polgári kórházakra vonatkoznak, ahol természetszerüen több nő fekszik, minthogy a lakosságnak jó része a harctéren van. A sulyosabb esetek, melyek ismétlem főkép a kórházakban fordulnak elő, minthogy ide szállitják a nehezebb betegeket, *három osztályba oszthatók.* Először megemlitem azt az influenzát, mely tüdőgyulladással, még pedig két oldali gennyes tüdőgyulladással jár. Találkozunk másodszor a betegségnek olyan alakjával, mely minden nátha, torokfájás nélkül az idegrendszert és az agyvelőt támadja meg és olyan tüneteket mutat, mint az agyhártyalob. Utolszor hozom fel a spanyol betegségnek *a legsulyosabb esetét, mely szerencsére eléggé ritka,* mikor rögtön a betegség beállta után *szivgyengeség lép fel,* mint valami *nagy mérgezésnél és a szív az összes izgatókra, a kámforra és egyéb szerekre se jön rendbe.*

(Hogyan védekezzünk?)

— Ha most már azt kérdezik, hogyan védekezzünk a betegség ellen, csak általános választ adhatunk. *A tulságos aggályoskodás értelmetlen és haszontalan dolog, abból az egyszerü okból,* mert ilyen gyorsan és ismeretlen utakon terjedő járvány ellen védekezni *szinte nem is lehet.* Mindenesetre kerülni kell azokat a helyeket, hol tömegesen és huzamosabb ideig vannak emberek, a mozikat, a szinházakat; és ezért *nagyon helyesnek tartjuk, hogy a mozikat az orfeumokat és a rosszul szellőztethető szinházakat bezárják, főkép pedig az iskolákat,* mert — mint mondta — a betegség elsősorban *a serdült ifjuság nyavalyája.* Ellenben a közönség *ne vigye tulságba az óvatosságot.* Most mindenféle *jó és rossz fertőtlenitő szert árulnak* a spanyol nátha ellen, mely gyakran fölmarja a torok nyálkahártyáját és csak hajlamosabbá teszi a beteget a kórra. Ha valaki öblögeti a torkát, akkor a torkon keresztül nem kaphat fertőzést, de az orr nyálkahártyájában nyugodtan tanyát verhet a baktérium. Szóval azt mondhatjuk, hogy az, aki teljesen meg akar menekülni a baktérium roncsoló hatása elől, üvegburában lenne kénytelen maradni.

— Mindenesetre azonban figyelembe vehetjük a következőket: *erősitsük szervezetünket, fokozzuk a testünk ellenállóképességét, ne együnk és ne igyunk sokat,* mert az, aki éjszakázik, agyon van dolgozva, testileg és lelkileg leromlik, természetesen előbb betegszik meg, mint aki nyugodtan él. Vigyázzunk a tisztaságra is, evés előtt mindig mossuk meg a kezünket és dobjuk sutba a sok hiábavaló pasztillát.

— Az influenza *biztos orvosságát nem ismerjük.* Nincsen olyan széruma, mint például a diftériának, melyet liftériás vérsavból készitenek és biztosan megöli a testben levő difteria-baktériumokat. Természetesen kisérleteztünk *és most is folynak még kisérletek,* hogy az influenza baktériumokat *magában a szervezetben öljük meg* és ezért már kezdettől fogva alkalmaztam az osztályomon is *a szublimátos oltásokat,* melyek korántsem valami uj felfedezések, valamint *az ezüst készitményeknek* az erekbe való befecskendezését, sőt a *salvarzánt is.* A franciák „uj" szere, a kinin, szintén *nagyon régi dolog.* Általában azt mondhatjuk, hogy az orvos *tüneti kezelésre fanyalodik.* Legfontosabb pedig — *és itt nem hangsulyozhatom ezt eléggé* — a szív épségben tartása, *sohase a láz az aggasztó és ezért ne ijedjünk meg akármilyen nagy a lázunk,* csak arra kell törekednünk, hogy *a szív ne gyöngüljön el és kellő orvosi felügyelet alatt elegendő erősitést kapjon, elegendő izgatószert, hogy birja a fokozott munkát. Az influenza kérdése a szív kérdése,* még pedig nemcsak a betegség alatt kell figyelni a szivet, de *azután is,* mikor a beteg már lábadozik, *mert gyakran ekkor is szivgyengeség lép fel.*

— Az influenza járványt nem lehet akképen legyőzni, mint a kolerát, melynek megtaláljuk a fészkét és lezárhatjuk, *katonai kordonnal vehetjük körül. Ennek a nyavalyának nem lehet kordonnal parancsolni.* Mindenesetre nagyon fontos, hogy *minden beteg orvoshoz jusson, aki esetleg többször is meglátogatja naponta és figyeli a betegség lefolyását.* Állitom, hogy *Budapesten ma van annyi orvos, hogy sikeresen legyürhetik a járványt, csak kellő mennyiségben bérkocsit és gépkocsit bocsássanak a rendelkezésükre.*

Megkérdeztünk a járványra vonatkozólag még egy tekintélyes fővárosi orvost, aki a járvány kezdete óta müködik és a következő felvilágositást adta:

— Magam részéről azt ajánlanám, hogy az emberek *kezet se adjanak egymásnak,* naponta *gyakran mossák a kezüket* lisoformos vizben, *ápolják a szájukat, a körmüket és a fogukat.* Az én osztályomon most igen sokan fekszenek *tüdőgyulladásos influenzában,* mely meg kell jegyeznem, *nem hasonlit a máskor fellépő tüdőgyulladásokhoz,* melyeknek *éles krizise van,* amennyiben egy páratlan napon, a harmadikon, ötödiken vagy a hetediken egyszerre lecsökken a láz, ez a tüdőgyulladás *elhuzódik és gyakran komplikációkkal jár.* Felemlithetem azt is, hogy az influenzának azelőtt szokásos járuléka *a középfültőgyulladás alig mutatkozik most.* Nézetem szerint a járvány *most van tetőfokán, juniusban kezdődött, az ötödik hónapja tart és minden valószinüség szerint rövidesen apadni fog a megbetegedések száma, ebben az évben kiadja a járvány a mérgét.*

— Hogy kik betegednek meg benne, erre vonatkozólag csak az osztályomon szerzett tapasztalatokról számolhatok be. Nem a háboruban a rossz táplálkozástól legyengült szervezetek, hanem egészen erőteljes és különben egészséges emberek is. Most például fekszik nálunk egy orosz hadifogoly, egy sajtkereskedő, egy kis hivatalnoklány, egy nagyiparos, szóval nem éppen a proletárok között pusztit elsősorban a nyavalya.

(A főváros intézkedései)

A hadügyminiszter értesitette a polgármestert, hogy a *katonai szolgálatban álló hatósági orvosokat hat hétre szabadságolta, továbbá az összes többi, a fővárosban tartózkodó katonaorvosokat és gyógyszerészeket azonnal berendeltette kórházi szolgálatra.* A hadügyminiszter a Zita-kórházat egész terjedelmében a főváros rendelkezésére bocsátotta és igy a Gellért-kórházon kivül egy 2500 ágyas nagy kórház áll most a spanyolbetegek rendelkezésére. Aziránt is intézkedett a hadügyminiszter, hogy a Vörös-Kereszt több betegszállitó automobilt bocsásson a betegszállitások rendelkezésére. Továbbá, hogy a köztisztasági hivatal megbetegedett személyzete helyére katonai erőt rendelt ki. *Bihari* Mór a betegség tartamára rayonizálni akarja az orvosokat. Bódy polgármester kijelentette, hogy már szó volt járványorvosi kar szervezéséről, de egyelőre nincs erre elég orvos. Dr. *Feleki* Béla a villamosközlekedés reformját, az állóhelyek megszüntetését kivánja. Bárczy főpolgármester szerint akkor a felszállásnál gyilkolni fogják egymást az emberek. *Ehrlich* G. Gusztáv, *Szigeti* János és *Frivalszky* Sándor felszólalásai után dr. *Hecht* Ernő szerint a spanyol járvány ügyében a közigazgatási bizottság nem illetékes határozni. Bárczy főpolgármester szólalt még fel.

Budapesten a tisztifőorvosi hivatal jelentése szerint október 1—13-ig bezárólag 7217 spanyol náthás megbetegedés történt a főváros területén, amelyek közül 295 végződött halállal.

Budapesten a spanyolbetegség legutóbbi áldozatai közt van gróf *Zichy* Andor, a Cukoripar Részvénytársaság elnökigazgatója is, aki vasárnap halt meg ötvenkilenc éves korában.